

Het najaar heeft veel moois in petto

Vijf professionals over het najaar

Een van de trends is dat de tuin jaarrond aantrekkelijk moet zijn, met elk seizoen een ander beeld. Het najaar kan heel spectaculair zijn, met mooie bladverkleuringen, prachtige bessen en andere vruchten en mooie najaarsbloeiers. Kortom, er is genoeg om van te genieten en het is een uitdaging om een tuin te ontwerpen, waarin de herfst zich van haar mooiste kant laat zien. Deze keer geen top tien van de mooiste najaarsbloeiers, maar aanbevelingen van vijf groenprofessionals.

Auteur: Marleen Arkesteijn

Hovenier Jan Pouwelse van Groendoeners uit Vlissingen hecht veel waarde aan een mooie en evenwichtige tuin. Hij kijkt met een kritische blik naar het vak en stoort zich aan schuttingbouwers en stratenmakers. Als klanten hierom vragen, gaat hij in discussie. Niet alleen is het 's zomers bloedheet in zo'n tuin, het is ook een saaie boel. Hij maakt zich sterk voor het 'Levende Tuin'-concept van de VHG – de duurzame tuin met meer ruimte voor groen en biodiversiteit. "In een eerste gesprek met klanten vraag ik naar hun wensen wat betreft

Antoon Rijnbeek van Antoon Rijnbeek Handelskwekerij

het onderhoud en de beplanting. Willen ze een paar grote groepen van dezelfde soort en weinig onderhoud of meer variatie, ook tussen de seizoenen? Dat vraagt om een andere aanpak. Voor ieder tuintype heb je andere planten nodig. Wat iemand mooi vindt, is daarbij cruciaal. Natuurlijk spelen ook de ligging en grondsoort mee." Een gedegen plantenkennis is noodzakelijk. "Je ziet alleen al aan de manier van inplanten of iemand er verstand van heeft. *Hydrangea paniculata* 'Limelight' of lavendel aan de noordkant in de schaduw wordt geen succes. Planten doen het op de verkeerde plaats minder goed en zijn ziektegevoelig."

Hij draagt deze ideeën graag over aan de volgende generatie. Hij is bestuurlijk betrokken bij het onderwijs en begeleidt op zijn bedrijf al veertig jaar stagiaires van BBL en BOL. Daarnaast begeleidt hij de voor hoveniers steeds belangrijker wordende groep zij-instromers, die via de VHG branche-opleiding een gedegen hoveniersopleiding kunnen volgen. Pouwelse kijkt voor herfstplanten rond bij kwekers verspreid door het land die gespecialiseerd zijn in een bijzonder assortiment van mooie, sterke planten. Ook kijkt hij bij kwekerijen die zich met een breed assortiment profileren als leverancier voor de betere hoveniers, zoals Handelskwekerij Antoon Rijnbeek. "Het is voor ons als hovenier belangrijk dat we planten gebruiken die mooi, stevig en gezond zijn. De kweker moet mij goed

informer over de kenmerken en eisen van de plant. Als de plant het niet goed doet, klopt de klant bij mij aan."

Bloei, grassen en bladverkleuring

Antoon Rijnbeek van Antoon Rijnbeek Handelskwekerij brengt vraag en aanbod samen. Hij kweekt een breed sortiment aan planten, onder andere voor hoveniers. Daardoor weet hij als geen ander naar welke planten er in het najaar veel vraag is. Dat zijn niet alleen najaarsbloeiers, maar ook planten met een mooie bladkleur, plantvorm of bessen. Welke planten hij zelf zou adviseren, vindt hij lastig te beantwoorden. 'Er is zoveel moois in het najaar'. Hij merkt dat diverse soorten grassen met pluimen favoriet zijn. 'Ze zijn mooi in de herfstborder, tussen de vaste planten'. Er is veel vraag naar *Miscanthus sinensis*, (Chinees prachtriet), *Cortaderia selloana* (pampasgras) en *Pennisetum alopecuroides* (lampepoetsersgras).

'Voor het najaar beveelt hij vaste planten aan die na de zomer nog doorbloeien'

Ronald Laman van Breederplants

Evert Jansen van Laxsjon

Erwin Maaijen van A&E Maaijen

Tijdens de bloei
veranderen de
bloemen van licht
limoengeel via
puur wit, oudroze,
donkerroze
naar rood

Viburnum tinus staat standaard in het lijstje van veelgevraagde planten. Weliswaar bloeit de plant in de winter en het vroege voorjaar, maar als wintergroene plant steekt hij mooi af tegen de bladverkleuring van andere planten. *Convolvulus cneorum*, de (zilver)winde, is ook veelgevraagd. 'Dit kleine halfheestertje, dat zo'n 50 cm hoog wordt, begint in mei te bloeien en gaat door tot in de vroege herfst. De plant is matig winterhard.'

Er is zeker aandacht voor bladverkleuring in de herfst. Dit merkt Rijnbeek aan de vraag naar planten als *Leucothoe axillaris* 'Zeblid', *Parrotia persica* en *Liquidambar styraciflua*. 'De bladeren van *Leucothoe axillaris* 'Zeblid' kleuren dieprood als het koud is. Hoe kouder, hoe feller rood', noemt Rijnbeek als belangrijke sierwaarde van deze plant. Ook het blad van *Parrotia persica*, Perzisch ijzerhout, kleurt spectaculair rood in de herfst. De boom is als hoogstam en meerstam te koop. Ook de lichte grijsbruine stam is opvallend. Bij oudere bomen bladdert de schors af. Dat zorgt voor een mooi patroon op de stammen. 'Het is een prachtige boom, ook voor in kleine tuinen.' De amberboom, *Liquidambar styraciflua*, heeft handvormige bladeren, net als de esdoorn, maar dan dieper ingesneden. In de herfst verkleuren deze van felrood tot geel en oranje. Het is een echte 'Indian Summer'-boom.

Beplantingslijst als leidraad

Laxsjon Plants is een groothandel die levert aan een breed scala van klanten in binnen- en buitenland. 'We leveren in Nederland vooral aan het openbaar groen en hoveniers. We kopen onze planten in bij kwekers in Nederland en België. Ons kantoor met loods bevindt zich in Otterlo, maar we hebben onze verladingsloods in Zundert. Ook verzamelen we dagelijks planten op ons depot in Boskoop, om de bestellingen van onze klanten compleet te maken. We leveren zo'n bestelling in één keer bij de klant of op locatie bij opdrachtgever van de klant', vertelt Evert Jansen van Laxsjon Plants. 'Het is heel dynamisch werken en er is veel overleg met de klanten en kwekers. Je moet aanvoelen naar welke planten er vraag is en hierop inspelen, samen met kwekers. Normaal gesproken geeft de klant een beplantingslijst aan de hand van de wens van de klant of van de architect. Aan deze beplantingslijsten kunnen we zien welke planten populair zijn.' Voor het najaar beveelt hij vaste planten aan die na de zomer nog doorbloeien.

- *Geranium* 'Rozanne' is een langbloeiende variant, die bloeit van mei tot aan de vorst, met mooie blauwpaarse bloemen.
- De hele groep herfstanemonen is populair. Jansen wil er graag twee apart benoemen: de witte *Anemone x hybrida* 'Honorine Jobert' en de roze *Anemone x hybrida* 'Königin Charlotte'. Deze woekeren niet, zijn vrij makkelijk in onderhoud en laten zich goed combineren met andere vaste planten. Ze doen het goed in verschillende grondsoorten en zijn niet kritisch op zon en schaduw.
- Herfstasters bloeien van de nazomer tot in de herfst. Ze geven dan nog veel kleur aan de tuin en lokken vlinders en bijen.
- *Actaea simplex* 'Brunette' (voorheen *Cimicifuga ramosa* 'Brunette'), de zilverkaars, is een vrij onbekende vaste plant die het goed doet en heel laat bloeit. Deze planten worden 160-180 cm hoog en hebben donkere bladeren, die mooi contrasteren met de lichte witte tot lichtroze bloemen. 'We komen deze rijkbloeiende, geurende planten steeds meer tegen. Ze zijn aantrekkelijk voor bijen en vlinders, dus goed voor de biodiversiteit. Ze doen het goed op schaduwwrijke plaatsen.'

Exclusieve soorten: *Edgeworthia*, *Viburnum* en *Hamamelis*

Boomkweker Erwin Maaijen van A&E Maaijen VOF kweekt exclusievere soorten, waarmee hoveniers zich kunnen onderscheiden. 'Bijna al onze planten zijn bestemd voor een niche-markt. We kweken ze vaak in kleine aantallen. Omdat ze zo apart zijn, kan ik ze ieder jaar makkelijk kwijt.' Maaijen levert de meeste planten als halfwas product aan andere kwekers en zo'n 20 procent als visueel aantrekkelijk eindproduct. Veel gaat naar het buitenland, Europa en daarbuiten. 'We richten ons op Oost-Europa. Dat betekent dat ons assortiment over het algemeen goed winterhard is.' Uit het assortiment van ongeveer 200 soorten en cultivars heeft hij er voor in dit artikel zes uitgekozen die het goed doen in het najaar: drie cultivars van de papierstruik *Edgeworthia chrysantha*, *Hamamelis vernalis* 'Amethyst' en twee *Viburnum*.

De drie *Edgeworthia chrysantha*-cultivars zijn opvallende struiken die in februari en maart heerlijk geurende bloemen vormen op het kale hout. Deze bloemen bestaan uit clusters van veertig à vijftig buisvormige bloemetjes. De standplaats is zon/halfschaduw. Waarom moeten we ze dan toch onder de planten die in

Plantenlijstje van Jan Pouwelse

Jan Pouwelse heeft als plantenexpert een lijstje met najaarsfavorieten samengesteld waarmee hoveniers zich kunnen onderscheiden bij hun klanten. Het gaat om mooie en gezonde variëteiten, die het op de juiste standplaats goed doen.

VASTE PLANTEN:

- *Aconitum carmichaelii* 'Arendsii' (monnikskap). Bloeit vanaf eind september blauwpaars, met een hoogte van 80-100 cm op een niet te droge standplaats in de halfschaduw. De plant is wel giftig.
- *Aster laevis*, een herfstaster. Vanaf september een rijkbloeiende, forse plant van zeker 140 cm met blauw-violette bloemen. Een gezonde soort.
- *Boltonia asteroides*. Een stevige witbloeiende vaste plant met een hoogte van 120-150 cm.
- *Echinacea paradoxa* var. *Paradoxa*: een minder bekende zonnehoe. Bloeit door tot laat in het najaar, met sterk afhangende gele bloemblaadjes. Wordt 80 cm hoog.
- *Helianthus salicifolius*. Een aparte zonnebloem met smal wilgachtig blad. Als bladplant al indrukwekkend. Bloeit vanaf eind oktober met kleine zonnebloemetjes. Hoogte 200-250 cm.
- *Liriope muscari* (graslelie): een groenblijvende, lage vaste plant met stevig grasachtig blad. De meeste variëteiten bloeien met paars, met een op blauwe druifjes lijkende bloeiwijze, vanaf september. Niet te droge standplaats in de halfschaduw.
- *Malva* 'Parkrondell' en 'Parkallee' (kaasjeskruid): Hebben veel weg van *Alcea* (stokroos). De hoogte is zeker 150 cm. De bloemkleur is respectievelijk roze en wit met een oranje hart.
- *Persicaria amplexicaulis* (perzikkruid): inmiddels een bekende langdurig en rijkbloeiende vaste plant, waar regelmatig nieuwe variëteiten aan worden toegevoegd. Hoogte tot 120 cm. Bij de bloemkleuren ontbreken eigenlijk alleen geel en blauw/paars.
- *Salvia*. Vooral de wat hogere soorten bloeien tot diep in het najaar in de regel blauw en paars. Denk aan de soorten *Salvia azurea*, *Salvia guarantica* en *Salvia uliginosa*.

- *Tricyrtis*: naast het feit dat het een mooie bladplant is voor de halfschaduw, bloeien de planten laat in het jaar met apart gevormde bloemen. Heeft enkele jaren nodig om zich te vestigen. *T. formosana* is bruinpaars gevlekt, *T. Hirta* zacht lila en *T. Macropoda* geel.
- *Vernonia crinita* is een imposante plant van 200-250 cm, die vanaf eind september tot eind november bloeit, met paarse op aster lijkende bloemen.

GRASSEN:

- *Miscanthus*. Alle soorten en variëteiten beginnen vanaf september te bloeien. Het zijn allemaal stevig op zichzelf staande planten die lang aantrekkelijk blijven.
- *Panicum virgatum* (parelgra). Tot een hoogte van wel 200 cm, met ijle pluimen die goed matchen met andere borderplanten. Hierin zijn ook veel variëteiten verkrijgbaar.

HEESTERS:

- *Camellia sasanqua*. Een in het najaar bloeiende soort. Een groenblijvende plant die liever niet in de volle zon staat. Wordt na verloop van tijd een forse heester. Wel in humeuze grond.
- *Ceratoistigma plumbaginoides* en *C. Willmottianum* (loodkruid). De eerste is een lage vaste plant, de tweede een klein struikje met gentiaanblauwe bloemen. Zodra de nachten wat kouder worden, verkleurt het blad donkerrood, waardoor de plant er als geheel ineens anders uit gaat zien.
- *Heptacodium myconioides*. Een grote heester/kleine boom met kelkbladen die opvallend roodbruin kleuren.
- *Sarcococca confusa*. Een kleine heester, groenblijvend met stevig diepgroen blad. Een echte winterbloeiër met een opvallend sterke geur. De bloem stelt weinig voor, maar door de geur ga je op zoek waar die vandaan komt.
- *Sarcococco hookeriana humilis*. Deze blijft laag tot 30 cm, en maakt vanuit de grond nieuwe uitlopers. Verder als *S. Confusa*.

Net als alle andere hortensia's houden van voldoende water

het najaar mooi zijn scharen? 'Je ziet de grote zilverachtige bloemknoppen al in de herfst en winter groeien, totdat ze in het voorjaar opengaan.' *Edgeworthia chrysantha* 'Grandiflora' krijgt mooie gele bloemen en kan 250 cm hoog worden. 'Winterliebe' heeft bloemen, die gedeeltelijk wit zijn met een beetje geel en 'Red Dragon' krijgt wit met rode bloemen. De twee laatste worden 100 cm hoog. In de zomer ogen de struikjes volgens Maaijen mediterrain.

'Ze zijn redelijk winterhard. Van oorsprong zijn afkomstig van de voet van de Himalaya.'

Nummer vier in het keuzerijtje is *Hamamelis vernalis* 'Amethyst'. Officieel is de bloeitijd februari en maart. 'Je zou hem dus bijna een winterbloeiër noemen, ware het niet dat hij na de eerste nachtvorst al gaat bloeien. Zodra er in de herfst een koude nacht is, gaan de eerste bloemen al open. En als het koud blijft, kan de

plant zo anderhalve maand bloeien. De bloemen komen na elkaar.' De standplaats is zon/halfzon. Maaijen heeft twee *Viburnum*-soorten in het rijtje van najaarsfavorieten: *Viburnum farreri* 'December Dwarf' en 'Candidissium'. Ze zijn allebei heerlijk geurend. 'Viburnum farreri' 'December Dwarf' bloeit, afhankelijk van de kou, lang. Als de temperatuur daalt tot onder de 5°C begint de bloei al in oktober. Het is een verbeterde selectie van de 'Nanum'. Hij bloeit op kaal hout met rozewitte bloemen aan het einde van de takken. 'Candidissimum' bloeit gemakkelijk, rijk en spierwit op eenjarig hout.'

Minipluimhortensia's

Ronald Laman, eigenaar van Breederplants, heeft geen specifieke herfstbloeiërs op zijn lijstje, behalve de al in een vorig artikel

De hele groep herfstanemonen is populair

genoemde mini-pluimhortensia's. Deze bloeien vroeger en/of langer, blijven mooi compact en de bloemtrossen verkleuren gedurende de bloei, totdat ze in de maanden september, oktober, november donkerrood eindigen. In de herfsttuin zijn ze dan zeker een blikvanger. Even ter herinnering: *Hydrangea paniculata* 'Switch® Ophelia' was de eerste compacte pluimhortensia die hij voor een veredelaar op de markt bracht. Hij bloeit lang, van juni tot september. Tijdens de bloei veranderen de bloemen van licht limoengeel via puur wit, oudroze, donkerroze naar rood. De nieuwe Petite®-serie is afkomstig van verschillende veredelaars uit Nederland, Frankrijk en Groot-Brittannië. Deze soorten hebben als overeenkomst dat ze langer en rijker bloeien in nieuwe kleuren en een mooie compacte groei hebben. 'Ze groeien gecontroleerd', zegt Laman. 'Één keer snoeien – tussen januari en maart – is voldoende. *H. Paniculata* 'Petite® Star' blijft

compact: 60 cm hoog en 90 cm breed. Deze bloeit van eind juni tot september. De bloemen verkleuren tijdens de bloei van limoenkleurig naar wit en via lichtroze in augustus naar donkerroze aan het eind van de bloei. *H. Paniculata* 'Petite® Lantern' groeit wat minder breed en wordt 70 cm hoog en 40 cm breed. De planten bloeien vanaf juli tot september. De bloemkleur verandert van wit en kleurt door naar donkerrood.

H. Paniculata 'Petite® Cherry' is volgend jaar nieuw op de markt. Ook deze bloemen verkleuren van wit naar donkerrood in de herfst. Deze hortensia is 50 cm hoog en 40 cm breed. De plant staat in bloei vanaf begin juni tot aan september. 'Petite® Cherry' is de vroegst bloeiende hortensia met traditionele hortensia-bloemen. 'Één keer snoeien – tussen januari en maart – is voldoende. De jonge takken mogen dan 10 à 20 cm boven de grond worden weg-

geknippt. De struikjes bloeien in datzelfde jaar gegarandeerd weer op het eenjarige hout', vertelt Laman. Net als andere pluimhortensia's zijn ze gezond en ziektevrij. Ze kunnen goed tegen warmte en zijn goed winterhard. Net als alle andere hortensia's houden van voldoende water.

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!